

og gaaet af Brug oppe i Landstinget, kunde det maaske nytte noget, at vi sendte dette Lovforslag op til Landstinget i Aar og lod det behandle der, men da dette Ord desvære ikke mere gør sig gældende, tror jeg, at det vilde være haabløst at gøre dette, inden vi have skaffet saadanne Oplysninger til Veje, at vi med Klarhed kunne paavise, at de Mennesker, hvis Forhold vi her ønske at forbedre, ere saa ulykkelig stillede, at det vil være ganske utilstedeligt ikke at gøre noget for at forbedre deres Forhold. Den Landbrugsstatistik, vi have, er et i mange Henseender fortræffeligt Værk, men det har den Mangel, at det beskæftiger sig ikke med Menneskene. Gennem denne Statistik faa vi oplyst, hvor stort et Areal der er her i Landet, hvorledes det er fordelt mellem Huse og Gaarde, hvor meget Hartkorn der er, og hvorledes dette Hartkorn er fordelt, hvor meget Kvæg der er o. s. v., men den oplyser os ikke noget om Mennesker og Menneskers Livsforhold. Det er ikke nogen social Statistik. Der er for øvrigt ingen, som erkender dette mere end statistisk Bureaus nuværende udmærkede Leder.

Det, som jeg vilde bede det Udvalg, som vel sagtens nu bliver nedsat til at behandle denne Sag, om, er, at det vil gøre de indledende og forberedende Skridt til, at der tilvejebringes en social Statistik angaaende vore Landarbejderforhold, saaledes at vi kunne faa virkelig videnskabelig oplyst, hvorledes vore Landarbejdere leve, hvorledes deres Vilkaar, deres Indtægter, deres Boliger o. s. v. ere, saaledes at vi kunne danne os et virkeligt Billede af deres Tilstand.

Vor Landbrugsstatistik siger os, hvor mange Fæste- og Lejehuse der er tilsammen, men den siger os ikke, hvor mange der er af hver Slags. Det, jeg nu vilde opfordre det Udvalg til, som bliver nedsat, er da, at det først igennem den højtærede Landbrugsminister vil forsøge en Henvendelse til statistisk Bureau for at faa oplyst, hvor mange Fæste- og hvor mange Lejehuse der er i hver Kommune her i Landet. Det vil saa ganske sikkert vise sig, at der er næsten kun Lejehuse, thi de Herrer Godsejere have ganske strøget Fæsteforholdet og have sat Lejeforholdet i Stedet; men dette kunne vi kun paastaa, saa længe vi ikke have det statistisk oplyst. Det er jo en Fordel, naar man videnskabelig kan bevise, hvad man siger. Dernæst maatte det oplyses, hvad vedkommende Husmand hedder, altsaa hvem det er, der bruger Huset, hvem der ejer

Huset, og saa, om der er Jord til Huset eller ikke, og hvor megen Jord der er. Jeg tror ikke, at man af statistisk Bureau kan forlange mere specificerede Oplysninger foreløbig. Dette vilde endnu ikke være en social Statistik af vore Landarbejderforhold, men det vilde være et bredt og brugeligt Grundlag for Tilvejebringelsen af en saadan social Statistik. Det maatte saa blive en Sag, som maatte afgøres af den bevilgende Myndighed, om man skulde opfordre statistisk Bureau til at gaa videre og skaffe en virkelig social Statistik til Veje, eller om man maaske vilde udsætte en Præmie eller bevilge Midler til, at en Videnskabsmand kunde paatage sig dette Arbejde. En virkelig social Statistik kunde saa tilvejebringes paa den Maade, naar man havde Landarbejdernes Navne og Adresser, at man udsendte til dem Skemaer til Udfyldelse, som indeholdt Spørgsmaal som disse: hvor gammel vedkommende Husmand var, hvor stor hans Familie var, hvilken Indtægt han havde, og hvorfra den stammede, hans Boligs Beskaffenhed, Lejemalets Varighed, om Huset havde skiftet Lejer ofte i de senere Aar, naar Huset var opført, om, hvordan det var vedligeholdt, hvorledes Gulvene vare, om der var Planke eller Lergulv, om Væggens Beskaffenhed, om Vinduernes Beskaffenhed, om Huset afgav en tæt og lun Bolig, eller om den var utæt og fugtig, om det kunde sne og regne eller blæse ind igennem det, og maaske endnu flere Spørgsmaal. Det maatte jo vedkommende nærmere udføre, som skulde gøre dette Arbejde. Naar vi derigennem havde tilvejebragt en virkelig social Statistik for vore Landarbejders Kaar, og naar vi først havde den tilstrækkelige Oplysning angaaende disse Forhold, vilde det ogsaa nok lykkes os at gennemføre demokratiske og humane Fremskridt, thi alt Arbejde for demokratiske Fremskridt er jo i Virkeligheden en Kamp af de svagere mod de stærkere, og der virker Oplysning som den Naturmagt, der skaber de svagere den Styrke, som skal til for at besejre de samfundsmæssig set stærkere udrustede. Jeg tror derfor, at intet er vigtigere over for dette store og betydningsfulde Landarbejder-spørgsmaal, end at vi faa ordentlig belyst og Kundskab om disse Menneskers virkelige Livsforhold. Jeg vilde saa ogsaa henstille til det Udvalg, som vel sagtens bliver nedsat om denne Sag, om det ikke vilde henvende sig til nogle af vore største Godsbesiddere og forespørge dem, hvor mange Lejehuse og Fæstehuse der var paa deres Gods i 1848 — vi vilde af stati-